

КПСС-н Централын Комитетин Пленум

Декабрин 22-т Москвад, Кремлевск Ик бэйшинд Советск Союзин Коммунистическ Партийн Централын Комитетин Пленум сөхгдв.

Пленумиг КПСС-н ЦК-н Негдгч Сеглэтр Үр Н. С. Хрущев сева.

Пленумин күүндүрт, селәнә эдл-ахун цаарандж делгртин төр—газр дилгынг бөдлүүлхн болн буудя, шикрин, свекл, көвнз болн нань чигн техникеск культурмуд, бодциг, тәрә-темс, зер-земш, виноград болн нань ичиг ургымл эдл-уш гаргылган икдүүлхн тускар, олна малин бслтинь болн мах, үс, ноос, бндг болн малас гардг нань чигн эдл-уушиг икдүүлхн тускар, колхозмудин болн совхозмудин кадрмудиг батлахн тускар, селәнә эдл-ахун цаарандж механизацин, күч-көслнә гарцинь бөдлүүлхн болн кедж гаргылган эдл-уушин үнийн кимдрүүлхн тускар, колхозмудин олна эдл-ахуг батлдж, колхозникүдин материалнь бәәхтә бәәдлинь бөдлүүлхн тускар, КПСС-н XXI хуртин болн КПСС-н ЦК-н декабрьск (1958 джыл) Пленумин шиндврмүд күүнцәлгнә туск төр тәвгдв.

Пленумин бөдлүшт союзн республиксийн компартсийн ЦК-н, партин обкомсийн, крайкомсийн сеглэтрмүд, союзн болн автономн республиксийн Министрмүдин Советин ахлачыр, солнархозмудин ахлачыр, советск болн селәнә эдл-ахун органсийн гардачыр, колхозмудин ахлачыр болн совхозмудин директормуд, селәнә эдл-ахун нүүрлачыр, номгыр, промышленнн предприятисийн элчир орлджана.

Түрүн болдж КПСС-н ЦК-н Президумин чледин кандидат, РСФСР-н Министрмүдин Советин ахлач Д. С. Полянский бөсдж доклад кев.

КПСС-н Централын Комитетин Пленумин күүндүрт тәвгдсн, селәнә эдл-ахун цаарандж делгртин туск, газрас гардг, малас гардг эдл-уш гаргылгынг хурдар бөдлүүлгнә туск төр, ола әмтнә эдл-ахун болн политическ агъу ик бөдән чинртә гндж Үр Полянский келв.

Коммунистическ тосхлтин программд, КПСС-н XXI хуртг батлгдсн долан джилә зуран тоод, колхозн болн совхозн производствин цуг әнгснн бслтинь, колхозн кецин цаарандж батлвртинь агъу ик оньг бгдтнә.

Республиксийн колхозмуд болн совхозмуд, ән джил гань халута хүүрә болсн бийн, сүл тавн джилд дундлад джилдән хулдг кемджәйнс эләдр, госуларствд буудя хулдв. Шикрин свекл, ән культурин ургыцта гисн 1954 джилинр болхла, 3 холван да-эдл-ахусар, неги күртнн, әбрхи хо-

ву белдгдв. Бодциг болн тәрә-темс, олсн -уцт, зер-земш болн виноград белдгдсн әврәнн кемджәггәри нидж джилинәс даву.

Госуларствд мах, үс болн нань чигн эдл-уш худлггнә джилә зурагъан республик болзгасн урд күцән.

Тингдг болв чигн, кесг областсийн, крайсийн, автономн республиксийн колхозмуд болн совхозмуд газрин халхд ода бийн сән диг-дара орулад уга.

Ән арготехник әвдәд, удобрень багъар бгәд, газринг муугъар эд-бод кеггәд, зябь болн пар хагылгнә зураг күнәхш. Ән эдл-ахусар тәрә тәрлгнә болзгнн удадә тәрси тәрәнд асрмдж цаглань әс бгдгәд, ургыцд харш бөсдлә ноолдә багъар кеггәд, чуралгнә көдлмш хооран саагднә. Тегәд чигн әднә ургыцнн багъ болчкәд, әдл биш болнә.

Урдк кевәри буудя гаргылгынд хар газрта биш зона райод, нег үлү Вологодск, Новгородск, Псковск, Костромск болн Ярославск областьс кеггәд оньг бгхш. Буудя гүртм хурадж әвлган икдүүл көрнрг Федерацин цуг колхозмудар болн совхозмудар бәәнә.

Буудя эдл-ахун цаарандж бөдлүтин тусвар келхләри, буудя хурадж әлгынт икдүүл төрт оялгдәд уга әв-аргъ бәәхиг докладчик темдглв. Республикд кесг ик-ик төрмүд күнәцх темдглгджәнә. Уралд, Идлж кө-әд, Сиврт, Хол Дорд Үзгт кесг сай тектар шин газр олзлх болдж шиндгдв, тернъ тегәд буудя культурин тәрлгнә кемджәг зөвәрт брджүүләд, темр 500—600 сай пуд буудя авх әв-аргъ бгчәнә. Ар-дед Үзгин болн хар биш газрта Централын зона райодар хайчкис болн улмта, бальчгта газринг олзлх көдлмш бргәр делгрүлгджәнә.

Тәрдгдг газрин структурнъ сольгдхми. Вички ургыц бгдг культурмуд тәрлгынг кесг сай гектарт хасад, ик гисн бөдән ургыцста, килвр гисн, олзта гисн культур — әрдн-шишә тәрлгынг брджүүлх шиндвр автдв. Әнүг тәрлгын долан джилә зурагъар темдглгдсн 13 сай гектарин ормд 20 сай күрхми.

Цуг райодар, гань халута газрас наадкствн, цевр парас олзлгдг парур орх темдглгдв.

Оми бийн райодин колхозмуд болн совхозмуд хойрдад тәрлгынд орхми, тернъ нег джилд хойр ургыц авх әв-аргъ бгхми.

Буудя гаргылгынг икдүүлгнә чинртә гисн кеггнн, газринг эд-бод кеггынг әсруллгнн газрин әдлврин культуринь бөдлүүлгнн, чик севооборот олзлгнн болджана. Бгдг цагт цуг

Үр джилин дунд зуг сортовой әкәр тәрдгт орх төр тәвгдв.

Газр әдлггнә культуринь бөдлүлх цуг төрмүдиг күнәлгнн, хур-чиг тату болдг болв чигн, бөдән, никт ургыц авх, урднъ темдглсн буудя гүртм хуралт авх әв-аргъ Арәсән Федераци бгхми.

Сүл хойр джилд республикд шикрин свекл тәрлгнә кемджән хойр холванд бөсәд, бгдг цагт 1,2 сай гектар күрв. Шикрин свекл гарггәж әвлгнә гүртм хуралтар болн шикр гаргылгъар долан джилә зураг 1963 джил күнәх төр тәвгдв.

Сибирт болн Хол-Дорд Үзгт— шикр гаргылгъар хойрдг көрнрг бұрдәлгнн хәләгджәнә.

Цаарандн докладчик, долгунец олс гаргылгынг икдүүлгннә бодциг болн тәрә-темс тәрлгынг йилгән әдл - ахусар баглыгнә кегг-үүлдвр, сад виноград болн бас тер мет зер-земшин мод тәрлгнә агъу икдүүлгынд оньган тәвдж келв.

Ода мал бөсклгынг делгрүүлгнн йилгән чинр зүүджәнә гндж Үр Полянский цаарандн келв. Колхозмуд болн совхозмуд 1959 джилин 11 сарин әргцд мах гаргылгъан, нидж джилин бас ән цагтин әргцд гарггснәс 35 процент, үс — 13 процент, ноос — 15 процент, бндг — 27 процент икдүүлчән. Декабрин 20-д, госуларствд 4,2 сай тонн махн худлгдв, әс гндж нидж джил худлгдснәс 1244 тонн мах худлгдв.

Рязанск малчнр госуларствд, нидж джилд худлснәс гурви холван икәр мах худлв. Мах бглыгын тингдж икдүлсн деерән әдн колхозмудар болн совхозмудар цуг зүсн малин болн шовуна тоогынн икдүүлв. Ән темдгтен төрән күнәлгннд бөрмджәт шунит гарггснә тускар герчиджәх, үжгдг уга тимм ик бслт мөн. Рязанциртин динлвр — кеггүрн коммунистическ кевәр хәләлгннә үлгүр мөн.

Тамбовск областин Мичуринск района, Коминтернә нертә колхозин члгд, ахлачн Е. И. Андреева, даалгьврән күнәлгннә оячта сән үлгүр үзүүлчән. Ән колхозд мах гаргылгын 1953 джилд гарггдснәс 40 холван, үсн — 3 холван шаху, бндгн — 5 холван икдсн. Чувашск АССР-н Вурнарск района, Ленинә нертә колхоз, ахлачн С. К. Коротков, ән джил госуларствд мах худлггән, джилә зурагъар хәләгдснәс 6 холван, үс — 2,5 холван икәр худлсн.

Мана күнәджс багъ биш, болв кевәр дилгдән шуниттагъар әд-

лсн болхла, ән джилин аш улм сән болх билә. Брянск, Орловск областьсар болн Мордовск автономн республикд көдлмш нег үлү муугъар бұрдәгдсн бәәнә. Әнүнд сән даалгьврмуд әвдлә, болв әдниг күнәлгннә көдлмш бұрдәгдсн уга.

Зәрм областсийн гардачыр дутундслә әвцдәд, колхозмудин болн совхозмудин эдл-ахун бәәдл-джиргүлд әс шилтдиг темдглх кеггтә. Әнн партин болн советск организацин үүлдвринг сулдхлгынур авч ирәд, даалгьвр уга, әврә чидлән әс иткдг йовдл гарггнә. Көдлмшин хаджгртим авц-барц шунитта кевәр бурушагдх зөвтә.

Арәсән Федераци мах болн малас әвдгдг талдан чигн эдл-уш гаргылгынг цаарандн икдүүлгннә ик гндг зөрнргтә гндж докладчик лавлдж келв. Әднә негнн, нам хамтин ик гисн — әмнт газр әдлггнә райодар мал бөсклгынг делгрүүлгнн болджана. Н. С. Хрущев, әнүг — мана әмнт хойрдг газр гндж келлә. Әнн үн-дән мел тимм болдг.

Махна зүүтә хот-хол икдүүлгынд шовуд бөсклгнн зөвәр нилчән үзүлх зөвтә. Долан джилин әргцд республикд махнд гндж бұкл джилдән гууджылмуд (бролейлермүд) бөсклгнн ик кемджәтәгъар делгрхми. Чиндг бөсклгынг бргәр делгрүүлгннә кегг-үүлдвр бас темдглгджәнә.

Республик үс гаргылгынг цаарандн бөскхн төлә чигн ик гндг әв-арггтә мөн. Әнүнә йилггч таалнн — үкрмүдин тоогынн икдүүлгнн болн әднә үсинн болн үснә тосинн бөдлүүлгнн болджана.

Арәсән Федераци үснә халхин долан джилә зурагъан болзгасн урд, 5—6 джилин әргцд күнәх, әнүг ут тоодн гаргылгынг 55 сай тонн күртл күрүх, талданар келхлә, 1958 джилинәс 1,7 холван икдүүлх әв-арггтә мөн.

Хө бөсклгнн цаарандж делгрлтин авхми. Бидн, шеемг әдин туст мана ола әмтнә бөсәд йовдг некарин икәр болн сәйнәр хангъгәдч чадхдн.

Малас әвдгдг эдл-уш гаргылгнә гол төрнн — малин хотин батта көрнрг бұрдәлгнн болджана. Ән көрнрг, цугтаггаснн түрүн болдж. әрдн-ши- (Цааранднн 2-ч халх).